

„A magyar irodalom George Sandja volt”

A száz éve halott Vay Sarolta írónőre emlékezünk

A magyar irodalom történetében jól ismert jelenség a külön alkotók működése. Műveikből igazi kuriózumkötet állhatna össze, s ebben az antológiában kifejezetten előkelő hely illetné meg a nőnek született, de férfiként élő, íróként, újságíróként férfi álneveken publikáló, az idén száz éve elhalálozott Vay Sarolta (1859–1918) grófnőt.

Az életművét ismerők körében nem igényel bizonyítást, hogy történeti tárcáinak száza a hazai kultúrhistoria kiapadhatatlan kútforrását jelentik. Munkásságát, összetett személyiségét azok tudják valós értéken kezelni, akik képesek elvonatkoztatni életútja bulvárvonatkozásaitól. A forrásokat vizsgálva, már nevének helyes használata is kérdéseket vet fel, de születési adataiban is vannak eltérések. A Petőfi Irodalmi Múzeum *Névtaréne*k szócikke szerint az ősi főúri család sarjaként 1859. december 6-án, Gyón községben született. Édesapja gróf Vay László (1823–1884) honvédezered, József főherceg főud-

Vay Sándor/Sarolta, Nagy László festménye, 2014

varmestere, édesanyja pedig Beniczky Sarolta (1837–1913), akik 1855-ben kötöttek házasságot. Testvérei közül öt évvel fiatalabb öccse, gróf Vay Péter (1864–1948) érte meg a felnőttkort, és címzetes püspökként, misszionárius világotutazóként, íróként mintaadó pályát futott be.

Széles körű műveltségét nevelője, Kászonyi Dániel (1813–1886) honvédszázados, hírlap-író alapozta meg, aki édesapja bajtársa volt az angliai emigrációban. Egyetemi tanulmányait Drezdában, Lipcsében, Berlinben és Budapesten végezte. Irodalmi pályafutását versírással kezdte, 16 évesen a *Vasárnapi Ujság* hasábjain mutatkozott be az olvasóközönségnek.¹ Alkotásait kezdetben születési nevén, gróf Vay Saroltaként jegyezte, majd 1880-tól, a 21. életévétől a Vay Sándor szignó jelezte a nyilvánosság számára az identitásváltást.

Néhány év elmúltával azonban kiderült, hogy a Petőfítől Adyig terjedő időszakban költeményei ugyan az átlagnak megfelelő nívón állnak, de mégsem a versírás, sokkal inkább a történeti tárca az igazi erőssége. A felismerés érdeme Ágai Adolf (1836–1916) lapszerkesztőé, aki kitartóan ebbe az irányba terelte mentoráltja pályafutását.² A sikerért alaposan meg kellett dolgoznia, hiszen prózai írásaival már az 1880-as évek elejétől jelentkezett, de a nevesebb lapok szerkesztőségi ajtóit jobbra csak 1895-től nyíltak meg számára. Számos korabeli újságban publikált, így többek között a *Debreczeni Hírlap*, a *Magyar Szalon*, az *Egyetértés*, a *Pesti Hírlap*, az *Országos Hírlap*, a *Vasárnapi Ujság*, az *Uj Idők* és a *Magyar-*

1 Gr. Vay Sarolta: Dalok. Vasárnapi Ujság 1875. március 7. 146.

2 Ágai Adolf gyermekkorának négy évét (1844–1847) Alsódbason töltötte, így mondhatni, „földiként” segítette Vay Sarolta irodalmi fejlődését.

ország hasábjain. Rendszerint a vidéki lapok indulását is segítette, ezért a kor több tucat sajtóorgánumban mutatható ki a szellemi jelenléte. Alapvetően a megélhetés problémái motiválták, hiszen a néhány évtizeddel korábban tekintélyes családi vagyon nagy része a kitűnő katona, de balszerencsés gazdálkodó apja kezén elúszott. Szorult helyzetében ismerte fel, hogy a sajtót és az olvasókat a különleges személyiségek, események, jelenségek érdeklik leginkább. A régi magyar társas élet főszereplői, kastélyok, kúriák lakóinak bohém és tragikus történetei, magyaros ravaszágok, csínytevések, legendák, pletykák, anekdoták elevenedtek meg a tolla nyomán.

Történeti tárcáiba rendszerint szűkebb pátriájának alakjait, érdekességeit is beleszötte. Forrásként jobbára a családjában hallott történetek szolgáltak, kitüntetett helyen anyai nagyanyja, Beniczky Adolfné Bónis Johanna (1813–1881) adomáival: „*Pendelyes gyermekkorom óta rajongtam az ócska históriáért. Csak lovagolni szerettem úgy, mint drága jó nagyanyám mellé kuporogva »igaz történeteket« hallgatni. [...] Majd az ifjú korba érve, a leveles ládák, családi levéltárak titkos zárai vonzottak.*”³ Számos története korabeli memoárokból származik, a saját élményei is gyakran szolgáltak kiindulási pontul.

Álneveit gyakran változtatta, azok teljes köre ma sem ismert. A PIM *Névterének* listáján a legismertebbeket találjuk: Vay Sándor, Celesztin, Czelesztin, D’Artagnan, Floridor, Lancelot, La-Valliére, Letoriéres vicomte, Nemo kapitány, Vajk, Vayk. Az *Uj Idők* 1899. decemberi kötetismertetője alapján a sort a Krónikás álnévvel tovább gyarapíthatjuk, amellyel az 1897–1901 közötti időszakban jegyezte a lapnál megjelenő cikkei egy részét.⁴

Pályájának legeredményesebb időszakát az 1900–1910 közötti évek adták. Ekkor válogatták össze, s foglalták kötetekbe a legjobb írásait, összesen tizenöt kötetben bő négy száz történetet: *Régi magyar társasélet* I–II. (1900), *Régi nemes urak, úrasszonyok* (1900), *D’Artagnan meséi* (1903), *Pestvármegyei históriák* (1907), *Gróf Vay Sándor munkái* I–X. kötet (1909–1910).

Ismertté vált hitvallása: „*Utódok kötelessége megóvni jeles ősök emlékezetét.*”⁵ Kialakult az olvasóközönsége, befutott, divatos szerző lett. A nosztalgikus történetek sikerének titkáért sem kell máshoz fordulnunk, hiszen ő maga megfogalmazta: „*Mi jó a jelen sivárságából a múltba kalandozni! Hej, hogy csak mindig a régi idők a jók! Pedig annak idején, mikor a múlt volt jelen, a benne élők csak úgy szidták szegényt, mint mi a saját korunkat. Hanem az a legszebb tulajdonsága az idő kerekének, hogy port csap fel. Port, amelynek fátyola ápol és eltakar. Eltakarja az éktelenítő rútságokat s ápolja, növeli a szépet, nemeset, komikusát! Már aszerint, kiki milyen szemüvegen át tekint a múltnak messze távolába. De önkénytelenül válogatjuk is szemüvegeinket. Hol rózsaszínű üveget rakunk a keretbe s akkor mosolyog felénk minden, hol meg feketét, mikor sötét lesz előttünk a világ, mi magunk pedig annak összes bánatát hordozó Atlaszok. De mi tagadás – könnyebb a nagy mindenség kínját, mint a magunk keserveit elviselni. Ezért szebb a múlt, még ha sötét tükörben látjuk is, mint a jelen, melynek sebei magunknak is fájnak.*”⁶ Sajátos stílusa, szubjektív múltidézése okán támadták is, amelyekre a következőképpen reagált: „*Sohasem vallottam magam szigorú historikusnak. Nem tudom a tényeket azon szárazon előadni. Ha hallok, olvasok is egyet-mást, csak az marad meg emlékemben, ami quadrál egyéniséggemmel. Saját külön szemüvegemmel át nézem az embereket és cselekedeteiket. Talán meglátok olyasmit – a lelkük titkos*

3 *Gróf Vay Sándor*: Hogy maradt ki Zlinszky Gyuri az alkotmányból? Pesti Hírlap 1907. június 9. 33.

4 *t. r.*: Régi magyar társasélet. *Uj Idők* 1899. december 24. 600.

5 *Gróf Vay Sándor*: Az Andrásnyak. In: Dr. Borovszky Samu (szerk.): Magyarország vármegyei és városai. Gömör-Kishont vármegye. Apolló Irodalmi Társaság, Budapest, 1903. 593.

6 *Gróf Vay Sándor*: Hogy maradt ki Zlinszky Gyuri az alkotmányból? Pesti Hírlap 1907. június 9. 33.

*rugóit – amit más nem vesz észre. Talán félreértem őket, erről sem tehetek. [...] Saját életem, hangulataim, mindennapi küzdelmeim, örömeim, bánataim – kerete e történetkének. Megpróbáltam elhagyni, átdolgozni. Nem ment. Életnélküliek, vértelenek lettek. Nem csuda, saját szívembe mártottam kalamusomat, amikor írtam őket. Megfosztva subjektivitásomtól, lehet, jobbak lennének, de nem lennének azok, amik: ennenmagam.*⁷

Szülőfalujában 1908-ban utcát neveztek el róla, amely a korabeli társadalom nagymértékű toleranciájának jó példája.⁸ Az irodalmi sikerek nem oldották meg létfenntartási gondjait, ezért 1906 őszén kávékereskedő vállalkozást indított Fiumében. Nemesi, főúri származására tekintettel ezt pozitív szenzációként közölték a lapok, még vidéken is.⁹ A kávé mellett más gyarmatáru behozatalával is foglalkozott, az üzletmenetet a saját kiadású ingyenes *Kávé Ujság* segítette. Elégedett volt az eredménnyel: „*Aztán valóságos szeretettel néztem a rendelőlaponkra, a főkönyvekre. Jóleső muzsikaként hangzott fülembre a kávébab pörgése, amíg öntötték a zsákokba lent a raktárban. Ez a biztos kenyér. A jó putik. A derék kávébab. Az íráshoz elfogy a hangulat. Nem is igen mecénás hajlamú a magyar olvasópublicum. De kávézni kávézik, és fog kávézni örökké mindenki.*”¹⁰

A századfordulót követően felgyorsult a társadalom átalakulásának folyamata. A XX. század polgársága már jobbra csak egy-egy jelesebb esemény, kulturális program, jubilálás, halálozás, temetés alkalmával olvasta szívesen a „*kúria irodalom*” képviselőjének emlékezéseit, ami az újságok szerkesztési gyakorlatában visszatükröződik. A meghatározó folyóiratok (*A Hét, Uj Idők, Vasárnapi Ujság*) 1906 után mind ritkábban közlik írásait, bár ezt még az 1909. évi tízkötetes kiadás jótékonyan elfedi. 1910 után azonban a könyvkiadók is elpártoltak tőle.

Az első világháború kitörése Svájcban érte. Ott rekedt, Zürichben élt, és a frontvonalakon át küldte történeteit, amelyek fő lapja, a *Pesti Hírlap* vasárnapi számaiban kaptak helyet. E közel három évig jól működő gyakorlatban 1917-ben viszont már a postázási nehézségeket meghaladó törés mutatkozott. 1918 elején úgy tűnt, hogy visszatér minden a korábbi kerékvágásba, amikor márciusban váratlanul tüdőgyulladást kapott, amelyhez mellhártyagyulladás társult. Műtetre került sor, a szervezete legyengült. Utókezelését egy luganói szanatóriumban végezték, de az orvosok minden igyekezete ellenére sem épült fel többé, s 1918. május 23-án meghalt.¹¹

A váratlan veszteség híre itthon nagy meglepetést keltett, hiszen március és április hónapokban aktívan publikált a *Pesti Hírlap*ban, s a végül utolsónak bizonyult írása alig néhány héttel korábban, május 5-én jelent meg.¹² Mint azt az idén százéves, többnyire szerkesztőségi emlékezésként közreadott nekrológok tükrözik, halála kortársait átfogó értékítélet-alkotásra készítette, a magyar irodalom veszteségének hangsúlyával.

Elsőként május 25-én fő lapja, a *Pesti Hírlap* közölte a nyilvánossággal a svájci távirat gyász hírét, egyben nekrológját is közreadva: „*Pompásan ismerte a magyar világot, amelyben művei mozognak. A múlt század utolsó időszakának csaknem minden eseményéről és szereplőjéről őrzött a lelkében emlékeket. Sokat látott, tapasztalt és élt át maga is az előkelő*

7 Gróf Vay Sándor: Előjáró beszéd. In: Pestvármegyei históriák. Érdekes Ujság Kiadóhivatala, Budapest, 1907. 11.

8 Gróf Vay Sándor utcája. *Pesti Hírlap* 1908. május 28. 13.

9 Gróf Vay Sándor – kávékereskedő. *Nyírvidék* 1906. szeptember 23. 4.

10 Vay Sándor: Egy kézimunkáról. *Pesti Hírlap* 1910. július 15. 8.

11 A Svájcban élő magyarok a XXI. században is számon tartják alakját, lásd Saáry Éva: Magyarok Dél-Svájcban. Antológia Kiadó, Lakitelek, 2009. 74.

12 (v. s.): Egy császáról – és egy darabról. *Pesti Hírlap* 1918. május 5. 16.

társaságokban. Nemcsak az írói, de a személyi egyénisége is tisztán állt az olvasó előtt.¹³ Másnap a Magyarország szerzője írta: „A magyar irodalom George Sandja volt. [...] Érzelmes mesék a biedermeier-időkből, nagyanyáink élete a régi pesti bálokon és vidéki kúriákon: ezekről szóltak leginkább szelíd és megható emlékezései. De magyar hevületű, színes történetek rajzoltak fel sokszor tolla alól, amelyek régmúlt idők dicsőségéről meséltek a késő unokáknak.”¹⁴ A Budapesti Hírlap értékelése is nagyon hasonló: „Levendula illat felhőzött ki betűiből, mintha elmúlt nagyasszonyok fiókjait nyitogatta volna, s letűnt idők, elköltözött magyar urak alakját idézte hozzánk. Régi szokások, erkölcsök, vígasságok, ferdeségek, örömek és bánatok énekese lett.”¹⁵ Szomaházy István (1864–1927) a Pesti Naplóban Az utolsó különcc címmel emlékezett: „Csak régi regényekben és anekdotás öregurak meséiben szerepelnek ma már olyan különccök, mint amilyen most a luganói szanatóriumban meghalt. Ez a kor nagyon józan, romantika csak a kislányok szívében él, s a különcc épp olyan ósdi fogalomná lett, mint maga a szó, mellyel a rendes emberi típusoktól elütő alakokat illették.”¹⁶ Az Ujság szerkesztőségének méltatásába némi kritikai él vegyült a diszkréciót illetően: „Az ő levegője a vidéki arisztokrácia, a nemesség, a hétszilvafás, pusztuló dzsentr parkjának, gyümölcsösének, hársfásátságainak lengedező zefirje volt. Az országban talán senki sem ismerte annyira a vidéki kastélyok urait és hölgyeit, mint Vay Sándor gróf. Igazi passzióval foglalkozott velük, sok szellemmel, de annál kevesebb diszkrécióval.”¹⁷ A Világ hasábjain egyéniségét, ismertségét emelték ki: „Az irodalmi és a budapesti életnek érdekes és jellegzetes alakja halt meg hosszabb betegség után Luganóban. [...] Munkatársa volt csaknem az összes nagyobb napilapoknak és folyóiratoknak.”¹⁸ A szegedi Délmagyarország gyorsan átvette a budapesti lapok híret: „Az elmúló, elhalványodó magyar életnek levegőjét, színét, zenéjét, táncait, öltözeteit, gáláns beszédjét alig ismerte jobban valaki a magyar írók közül, mint Vay Sarolta grófnő.”¹⁹ Kiss József (1843–1921) költő lapja, A Hét írásában a lírai vonatkozások kaptak hangsúlyt: „Merengő, tünődő, révedező lelke nem volt alkalmas különálló, szigorú szerkesztésű művek alkotására, lírikus volt és nem hivatásos elbeszélő, lágy, szétomló szubjektivitása színesítette, aranyozta be írásait, mint őszi napsugár az alkonyi tájat.”²⁰ A Társaság hasábjain báró Wlassics Tibor (1883–1931) már irodalomtörténeti helyének kijelölésére is kísérletet tett és emlékműállítást kezdeményezett: „Irodalomtörténetünkben megvan a helye. Jellegzetes írásai, különködő viselete, szubtilis, minden ízében érdekes lénye, nem tűnnek el nyomtalanul. [...] Nékem jutott az a fájdalmas feladat, hogy a közkívánság hívó szavának eleget téve, e helyről hívjam fel a magyar olvasóközönséget Vay Sándor emlékének valamely köztéren felállítandó emlékmű útján leendő méltó megörökítésére.”²¹

A felhívás visszhang nélkül maradt, de nem került le végleg a napirendről. Gyón község 1929. május 2-i képviselőtestületi ülésének jegyzőkönyve rögzíti, hogy testvére, az olaszországi Assisi kapucinus rendjébe vonult gróf Vay Péter a helyi plébános útján emlékműállítási tervéről adott tájékoztatást, amelyhez a testület készségesen hozzájárult.²² A gyakorlati

13 Vay Sándor meghalt. Pesti Hírlap 1918. május 25. 6.

14 Vay Sándor. Magyarország 1918. május 26. 9.

15 Vay Sándor meghalt. Budapesti Hírlap 1918. május 26. 7.

16 Szomaházy István: Az utolsó különcc. Pesti Napló 1918. május 26. 8.

17 Vay Sándor gróf meghalt. Az Ujság 1918. május 26. 8.

18 Gróf Vay Sándor meghalt. Világ 1918. május 26. 10.

19 Gróf Vay Sándor halála. Délmagyarország 1918. május 26. 7.

20 Vay Sándor. A Hét 1918. június 2. 346.

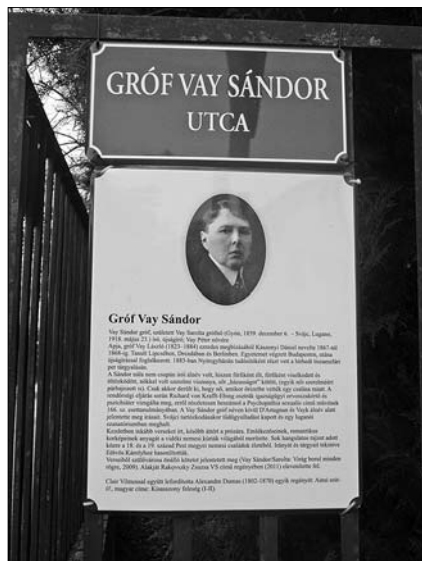
21 Wlassics Tibor báró: Vay Sándor. A Társaság 1918. június 23. 396.

22 Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltára V. fondfőcsoport – 1046. Gyón nagyközség iratai (1880–) 1911–1950.

megvalósulás ezúttal is elmaradt. Ugyanakkor az 1908-ban történt közterület-elnevezésnek köszönhetően a *Gróf Vay Sándor utca* őrizte a nevét, és „az 1945 utáni átfogó társadalmi átalakulás ebben mindössze annyi változást hozott, hogy a »fényes szelek« eljűjták a »gróf« titulust. [...] A rendszerváltás után, az 1989-ben városi címet kapott önkormányzat újból visszaállította az eredeti »Gróf Vay Sándor utca« elnevezést, mely közterületnévként immár 1908 óta országosan egyedülálló mementója a valaha „nöbe ojtott férfi“-ként élt grófkisasszony emlékének.”²³

Emlékét leghívebben a tiszteletére, emlékére készült irodalmi alkotások őrzik. Jelentőségüknél fogva Krúdy Gyula (1878–1933) novelláit és Rakovszky Zsuzsa (1950–) regényét első helyen kell említenünk, mint ahogyan Karinthy Frigyes (1887–1938) és Örkény István (1912–1979) paródiáiról, Csaplár Vilmos (1947–) elbeszéléséről sem feledkezhetünk meg. Alakja megihlette Szemere Miklós (1802–1881), Dengi János (1853–1903), Gyóni Géza (1884–1917) és Fabó Kinga (1953–) költőket is. Abszolút egyedi kategóriát képeznek Rakovszky Zsuzsa ál-Vay Sándor versei, amelyekből öt is született a VS című regénybe építve. Kifejezetten sajnálhatjuk azt is, hogy Weöres Sándor (1913–1989) drámaterve Vay Sarolta életútjáról az 1970-es években nem teljesült.²⁴

Műveinek utóélete sajátosan alakult. Halálának évében az *Érdekes Ujság* Kiadóhivatala újból megjelentette a *Pestvármegyei históriák* című kötetét, majd hat évvel később, 1924-ben a tizkötetes *Gróf Vay Sándor munkái* került újból a könyvpiacra. 1926 decemberében a *Régi nemes urak, úrasszonyok* című kötete felkerült a vallási és közoktatási miniszter iskolai ifjúsági könyvtárak számára összeállított ajánlati listájára, amelyet a Singer és Wolfner Kiadó kötve 6 pengős áron forgalmazott.²⁵ Ezt követően a könyvkiadás terén nagyon hosszú szünet következett, holott például az 1910 után megjelent írásaiból összeválogatva akár több új kötet anyaga is kitellett volna. Wlassics Tibor nekrológiájában két kötetre való kiadásra váró kéziratról írt, mint a tervezett emlékműállítás lehetséges forrásáról, ám az értékes dokumentumok sorsa máig ismeretlen maradt. 1945 után pedig még bő negyven évet kellett várni, amíg 1986-ban Steinert Ágota (1940–) szerkesztésében, a *Magyar Hírmondó* sorozatban megjelenhetett a *Régi magyar társasélet* egy kötetre szűkített válogatása a Magvető Kiadónál. Az ezredfordulón földijei, a dabasiak jelentettek meg *Levelek a buckából* címmel egy helyi vonatkozású összeállítást, Radnai József kutatómunkájára alapozottan. A 19 történetet és jelentős terjedelmű utószót tartalmazó 136 oldalas kötet hiányossága, hogy a köteles példány szolgáltatása elmaradt, így az Országos Széchényi Könyvtár állomá-

Tábla a dabasi Vay Sándor utcában
(A szerző felvétele)

23 *Valentyik Ferenc*: Gróf Vay Sándor utcája Dabason. *Honismeret* 2016/5. szám. 55.

24 *Lócsei Péter*: Ugyanarról másképpen. *Két beszélgetéstörődék Weöres Sándorról. Életünk* 2012/2–3. szám. 157.

25 A magyar királyi vallási és közoktatási miniszter 88.213/1926. III.a rendelete. *Hivatalos Közlöny* 1926. december 1. 372.

nyában nincs belőle példány.²⁶ A PONT Kiadó Csintalan Múzsza sorozata 2006-ban lepte meg olvasóit Vay Sarolta *Európa bál* című kötetével. Szávai Géza (1950–) író válogatásában, előszavával 15 humoros tárca és elbeszélés látott napvilágot. A kötet jól példázza, hogy az életmű kiválóan alkalmas tematizált összeállítások válogatására, kiadására. A dabasi helytörténeti kutatás eredményeként 2009-ben *Virág borul minden rögre* címmel egy kötetnyi verse jelent meg korabeli lapokból összegyűjtve. Igazi kuriózum a 135 oldalas, bevezető tanulmányokkal ellátott kiadvány létrejötte, hiszen a szerző életében erre nem volt példa.²⁷ A költeményeket 2012-ben családtörténet követte: a Nemzeti Örökség Kiadó 75 oldalon, kötetként jelentette meg *Az Andrásnyak* című írást, amely a Magyarország vármegyéi és városai sorozat Gömör-Kishont vármegye-kötete azonos című fejezetének reprintje.²⁸ Az 1994-ben indult *Magyar Elektronikus Könyvtár* 2011–2012-ben tizenegy Vay Sarolta-kötettel bővült, s ezzel az életmű kötetekbe gyűjtött részének többsége bárki számára ingyenes internetes szolgáltatásként elérhetővé vált.

A digitális könyvtárban elsősorban magyar nyelvű tudományos, oktatási vagy kulturális célokra használható dokumentumok kapnak helyet, ezért a beválogatás ténye önmagában is állásfoglalás a szerző munkásságának irodalomtörténeti, kultúrtörténeti értékéről. A szerkesztők véleménye gyakorlatilag egybehangzik Steinert Ágota irodalomtörténész összegzésével: „A történelemkönyvekből megismerhetjük a kor fontosabb eseményeit, de az élet eleven hullámvásárlását csak írói ábrázolás képes visszaadni. S ezt Vay Sarolta nagyon is valószínűleg jeleníti meg, mert könnyedén, ízesen tud mesélni, képes felidézni a magyar rokokó bensőséges hangulatát. Írásai tele vannak érdekesebbnél érdekesebb művelődéstörténeti anyaggal, de mindig pontosan a történetbe komponálva, a gazdagabb ábrázolást szolgálva. A rokokó színpadon megjelenő alakok (az akkori életnek a színpadszerűségét az író nagyon is jól felismeri) nem csupán érdekes, vonzó, különös vagy visszatetsző figurák, hanem a maguk módján elsősorban mindig emberek.”²⁹

Valentyik Ferenc

HÍREK

Ápolják az Árpád-ház emlékét. A kormány 1,2 milliárd forinttal támogatja az Árpád-ház program első ütemében megvalósuló tudományos-szakmai tevékenységeket, emellett további 400 millió forint támogatást biztosít a székesfehérvári Szent István Király Múzeum rekonstrukciójának előkészítésére – közölte az Emmi kultúráért felelős államtitkársága 2018. március 20-án. A közleményben emlékeztettek: a program célja elhelyezni az Árpád-ház örökségét a magyar és az európai közemlékezetben. Az értékes műemlék épület a részleges rekonstrukciót követően helyet adhat a Magyar Nemzeti Múzeum az Árpád-kor történelmi művét bemutató tárlatának, és megfelelő tere lehet egy, a város történetét, kulturális örökségét bemutató új, állandó kiállításnak is. (MTI, 2018. márc. 21.)

26 Vay Sarolta: *Levelek a buckából*. Válogatta és az utószót írta: Radnai József. Schultz Kft., Dabas, 2000.

27 Vay Sándor: *Virág borul minden rögre* (versek). Szerk.: Kapui Ágota, Valentyik Ferenc. Bevezető tanulmányok: Czagányi László, Sztavinovszky Gyözőné. Dabas Város Önkormányzata, Dabas, 2009.

28 Gróf Vay Sándor: *Az Andrásnyak*. Nemzeti Örökség Kiadó, Onga, 2012.

29 Steinert Ágota: Utószó. In: *Vay Sarolta: Régi magyar társasélet*. Magvető Kiadó, Budapest, 1986. 506.